



Työterveyslaitos

TYÖTERVEYSPALVELUJEN OSTAJAN
OPAS
MAATALOUSYRITTÄJÄLLE



Sisällysluettelo:

Kun hankit työterveyspalvelut.....	3
Työterveyshuolto.....	4
Työterveyshuollon edut pähkinänkuoressa	5
Työterveyshuolto on edullista	5
Vastuu työhyvinvoinnista on sinulla!.....	6
Riskien arviointi	6
Mitä tehdään riskien arvioinnin jälkeen?.....	7
Turvallisuuskulttuuri	8
Yrittäjän ja työnantajan vastuu	9
Henkisestä hyvinvoinnista	10
Työterveyspalvelun ostaminen	12
Järjestämismuutokset	12
Palveluntuottajien vertaileminen	12
Käytettävissä olevat asiantuntijat	14
Tietosuoja ja tietojen siirtäminen	14
Melan ylläpitämä työterveyshuollon tilakäyntirekisteri	14
Työterveyspalvelusta sopiminen	15
Työterveysyhteistyö.....	16
Työterveyshuollon toiminnan sisältö.....	17
Työterveyshuollon kustannukset ja korvaukset	19
Työterveyshuollon taloudelliset edut	19
Työterveyshuollon maksut.....	19
Työterveyshuollon korvaukset	19
Työnantajan työterveyshuollon korvaaminen	21
Työterveyspalvelun tuottajan vaihtuminen.....	22

Työsi menestyksellinen hoitaminen vaatii hyvää työkykyä, koska työn vaatimukset ovat suurempia kuin monilla muilla toimialoilla. Työterveyspalvelujen hyödyntäminen on oleellinen osa yrityksen johtamista.

Työterveyshuolto on työterveyden ja työkyvyn asiantuntija. Se auttaa ja neuvoo työterveydestä ja työkyvystä huolehtimisessa.

Työnantajalla on lakiin perustuva velvollisuus huolehtia työntekijöiden työkyvystä ja järjestää heille työterveyspalvelut. Yrittäjälle työterveyshuolto on vapaaehtoista, mutta se kannattaa järjestää.

Kun hankit työterveyspalvelut, toimi näin:

- Selvitä alueesi työterveyspalvelun tarjoajat. Löydät ne **www.tyoterveydeksi.fi**
- Ota yhteyttä haluamiisi toimijoihin ja kerro tarpeesi: haluatko vain ennaltaehkäisevän eli lakisääteisen työterveyshuollon vai myös sairaanhoidon?
- Pyydä tarjous.
- Arvioi tarjoukset ja vertaile hintoja.
- Valitse sopivin toimija ja tee sen kanssa kirjallinen sopimus.

Työterveyshuolto

1. Neuvottelee kanssasi työterveys sopimuksen, jonka sisältö tukee sinun ja työntekijöidesi työkykyä ja yrityksen toimintaa.

Saat jo ennen sopimuksen tekoa tarpeelliset tiedot työterveyshuollon tarkoituksesta ja mitä sopimus edellyttää molemmilta osapuolilta. Sovitte erikseen, sisältyykö työterveyshuoltoosi ennalta ehkäisevien palvelujen lisäksi sairaanhoito. Sairaanhoidon järjestäminen on vapaaehtoista.

2. Käynnistää yhteistyössä yrityksen kanssa työterveyttä tukevaa toimintaa sinun ja yrityksesi tarpeisiin.

Sovitte yhdessä mitä työterveyshuolto tekee työkyvyn tukemiseksi ja mitkä asiat ovat yrityksen vastuulla. Yhteistyössä tartutte työkykyä uhkaaviin asioihin riittävän varhain.

Työterveyshuollon palveluita ovat:

- työn ja työolojen terveydellisen merkityksen selvittäminen (työpaikkaselvitys eli tilakäynti),
- terveystarkastukset perustellusta syystä sekä työkyvyn seuraamiseksi ja tukemiseksi,
- tietojen antaminen, neuvonta ja ohjaus työkykyyn ja terveyteen vaikuttavista asioista sekä työkykyä tukevista toimintatavoista,
- ensiapuvalmiuden järjestämiseen osallistuminen,
- työkyvyn seuranta ja ohjaus kuntoutukseen tarvittaessa.

3. Toimii aktiivisena kumppanina yrityksen toiminnan kaikissa vaiheissa. Varmistatte yhdessä, että työterveyshuollon palvelut vastaavat yrityksesi muuttuvia tarpeita.

Työterveyshuollon edut pähkinänkuoressa


Työterveyshuolto on terveyden ja työn välisen vuorovaikutuksen asiantuntija. Sinä tunnet parhaiten oman työsi ja sen kuormitustekijöitä. Työterveyshuolto auttaa sinua tiedostamaan, mitä terveydellistä merkitystä työllä ja työolosuhteilla voi olla. Voit hyödyntää työterveyshuollon osaamista työolojen riskien arvioinnissa.

Työterveyshuolto tuntee altisteita ja työn kuormitustekijöitä eri toimialoilta ja voi hyödyntää tätä osaamista maataloudessa. Parhaimmillaan heillä on kokemusta lukuisista maatiloista ja he voivat jakaa parhaita käytäntöjä myös sinulle (benchmarking).

Työterveyshuollolla on käytettävissä moniammatillista osaamista; työergonomia, henkinen hyvinvointi, maatalouden ja työterveyden osaaminen. Hyödynnä tätä asiantuntemusta!

Työterveyshuolto

- auttaa työolojesi kehittämisessä
- tukee työkykysi ylläpitämistä
- tuntee työperäiset sairaudet ja osaa havaita ne ajoissa sekä viädä hoitoprosessia eteenpäin
- osaa mitoittaa mahdolliset sairauslomat työsi mukaan
- ohjaa kuntoutukseen, jos uhkana on työkyvyn aleneminen tai työkykysi on jo alentunut



Terveys ja työkyky ovat tuloksellisen toiminnan edellytys.

Työterveyshuolto on edullista

Yrittäjällä, joka on järjestänyt itselle työterveyshuoltolaissa tarkoitetun ehkäisevän työterveyshuollon ja sairaanhoito- palveluja, on oikeus saada korvausta kustannuksista. Käytännössä yrittäjä maksaa kustannuksista noin puolet ja Kela korvaa toisen puolen. Poikkeuksena on työterveyshuollon tekemä tilakäynti, joka on tiettyyn euromäärään saakka MYEL-yrittäjälle maksuton palvelu.

MYEL-vakuutettu yrittäjä saa työajan tapaturmavakuutusmaksuunsa 20 % alennuksen, kun on ostanut työterveyspalvelut ja on sopinut työolojen kartoittamiseksi tehtävästä tilakäynnistä.

Yrittäjä ja työnantaja saavat vähentää työterveyshuollon kustannusten omavastuuosuudet verotuksessa.

Vastuu työhyvinvoinnista on sinulla!

Oletko miettinyt maatilasi toiminnan päämääriä – millainen tilasi on viiden vuoden kuluttua? Mitä mitattavia ja aikataulutettuja tavoitteita olet asettanut päämäärien saavuttamiseksi? Päämäärien selkeyttäminen, niistä johdettavien tavoitteiden asettaminen ja tavoitteita kohti eteneminen auttavat selviytymään tulevaisuudessa helpommin myös vaikeina aikoina.

Työhyvinvointi ei ole itsestäänselvyys, sen eteen on tehtävä työtä. Nykytilanne on tiedettävä, jotta toimintoja voidaan kehittää. Sivutoimisen maatalousyrittäjän työn riskit voivat olla yhtä merkittäviä kuin päätoimisella.

Riskien arviointi

Työhyvinvoinnin päämäärien saavuttamiseksi on tehtävä järjestelmällinen riskien arviointi. Siinä käydään läpi tilan kaikki työt listaten niiden vaaratekijät. Arvioinnissa kannattaa käyttää apuna lomakkeita tai oppaita. Työvaiheiden valokuvaaminen ja videointi auttavat näkemään työn ulkopuolisin silmin. Näitä tallenteita voidaan hyödyntää myös työterveyshuollossa. Tarvittaessa työterveyshuolto voi tehdä terveydellisen merkityksen arvioinnin tueksi työolo-mittauksia, esimerkiksi mitata suoraan

osoittavalla mittarilla kaasuja eläinsuojan ilmasta tai melua eri töissä.

Parhaiten maatilán turvallisuus kehitty, kun ennen työterveyshuollon tilakäyntiä mietitään itse mahdollisia vaaranpaikkoja ja altisteita. Samalla suunnitellaan ratkaisuja niiden vähentämiseksi tai poistamiseksi. Tilakäynnillä työterveyshuollon asiantuntijoiden avulla käydään maatilán työolot läpi huomioiden erityisesti työolojen terveydellinen merkitys. Asiantuntijat voivat antaa ehdotuksensa töiden ja työturvallisuuden kehittämiseen.

Nykytilanteen arvioinnin lisäksi on syytä käydä läpi myös läheltä-piti tilanteet ja sattuneet tapaturmat sekä sairastumiset ja niihin johtaneet syyt. Vahingoista ja virheistä kannattaa oppia.

Oman työkyvyn mahdollisuuksien ja rajoitteiden tunnistaminen on perusta työhyvinvoinnin kehittämiseksi. Työkyky koostuu työolojen lisäksi ammattiosa-

misesta, elintavoista, terveydestä, arvoista ja asenteista. Työyhteisön toimivuus on oleellista maatilán toiminnalle ja yksilöiden työkyvyille. Terveelliset elintavat ovat tärkeä perusta työhyvinvoinnille.

Mitä tehdään riskien arvioinnin jälkeen?

Työssä ja toiminnassa olevat riskit poistetaan tai minimoidaan muuttamalla ensisijaisesti työmenetelmiä ja työtapoja. Lisäksi parannetaan työpisteiden ja työvaiheiden työturvallisuutta teknisillä ratkaisuilla. Jäljelle jääneitä riskejä poistetaan tai vähennetään henkilön-suojainten oikealla käytöllä. Maatilalla on huomioitava kaikkien turvallisuus: työntekijät, vierailijat, lomittajat, urakoitsijat, tavarantoimittajat, tuotteen hakijat ja muut ihmiset, jotka liikkuvat tilalla.



*Panostus työkykyyn
on investointi
tuottavuuteen.*

Työn sujuvuudella on iso merkitys hyvinvoinnin kannalta. Selkeät tehtävien kuvaukset, työohjeet ja työnjako parantavat ja sujuvoittavat työtä ja siten lisäävät hyvinvointia. On tärkeää huomata myös hyvin hoidetut ja kunnossa olevat asiat. Kehittämistoiminta ei ole pelkästään korjattavien asioiden etsimistä. Se on myös vahvuuksien ja voimavaratekijöiden tukemista.

Työterveyshuolto on hyvä apu hahmotettaessa työn riskejä sekä pohdittaessa keinoja turvallisempaan työhön. Työter-

veyshuollon ohella voidaan käyttää myös toisia maatalousyrittäjiä ja muita asiantuntijoita tuomaan tietoja ja kokemuksia työterveyden hallinnasta.

Turvallisuuskulttuuri

Maatilayritykseen on hyvä luoda turvallisuutta ja terveyttä edistävä toimintatapa. Siinä ajatellaan tekemisiä aina turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta, myös suunnitteluvaiheessa. Turvallisuuden hallinta on lakien, ohjeiden ja hyvien menettelytapojen noudattamista sekä tarvittavien parannusten tekemistä. Turvallisuuden johtamiseen kuuluu tärkeänä osana ihmisen toimintaan vaikuttavien inhimillisten tekijöiden hallitseminen.

Oikea asenne on tärkein lähtökohta hyvän turvallisuuskulttuurin luomiselle. Töiden hyvä organisointi auttaa keskittymään kuhunkin työhön paremmin, jolloin virheiden ja tapaturmien mahdollisuus pienenee.



Yrittäjän ja työnantajan vastuu

Yrittäjänä vastaat lähinnä omasta turvallisuudestasi, mutta työnantajana sinun tulee huomioida lisäksi työntekijöidesi työhyvinvointi. Työturvallisuuslakia sovelletaan myös tietyissä tapauksissa, vaikka sinulla ei olisikaan palkattua työvoimaa. Esimerkiksi luovuttaessasi koneen tai laitteen toiselle vastaat sen turvallisuudesta ja siitä, että tarvittavat suojalaitteet ovat kunnossa. Vastaat myös omalta osaltasi tilallasi työskentelevien lomittajien ja harjoittelijoiden työturvallisuudesta. Tärkeimmät työturvallisuutta ja työnantajan velvollisuuksia ohjaavat lait ovat:

- työturvallisuuslaki 738/2002
 - työterveyshuoltolaki 1383/2001
- Työnantajana toimiessasi sinulla on useita velvoitteita, joista erityisesti työturvallisuuteen liittyvät tärkeimpinä
- työn ja työympäristön **riskien arviointi**
 - työhön **perehdyttäminen**
 - **henkilönsuojainten** hankinta työntekijöille.

Työnantajana sinun on myös järjestettävä **työterveyshuolto** kaikille työntekijöillesi työsuhteen kestosta riippumatta.

Työn, työympäristön ja työolojen riskien arviointi kuuluu työturvallisuuslain mukaan työnantajan velvollisuuksiin kaikilla työpaikoilla, joissa on palkattua työvoimaa. Velvoite koskee myös kausityötä ja lomituspalvelujen käyttöä.

Riskien arvioinnin tavoitteena on löytää tehokkaita toimenpiteitä työn turvallisuuden parantamiseksi, vahinkojen ennaltaehkäisemiseksi ja vahinkokustannusten minimoimiseksi.

Maatilojen työturvallisuusriskien arvioinnissa suositellaan yhteistyötä työterveyshuollon kanssa. Työterveyshuollon tekemä työpaikkaselvitys ja työnantajan tehtäviin kuuluva riskinarviointi kannattaa mahdollisuuksien mukaan toteuttaa yhtä aikaa.

Työntekijän perehdyttäminen työympäristön riskeihin sekä niiden hallintaan on oleellinen osa työturvallisuuslain sisältöä. Myös riskien hallintaan käytettävien tarpeenmukaisten henkilönsuojainten hankinta, käytön opastus ja huolto kuuluvat työnantajan velvollisuuksiin. Apua henkilönsuojainten tarpeen määrittelyyn ja niiden valintaan saa työterveyshuollolta. Työnantajan velvoitteiden noudattamista valvoo Aluehallintovirasto.

”Luovuttaessasi koneen tai laitteen toiselle vastaat sen turvallisuudesta ja siitä, että tarvittavat suojalaitteet ovat kunnossa.

Henkisestä hyvinvoinnista

Työ on ihmiselle hyväksi, jos se ei aiheuta liiallista kuormitusta.

Työn hallinnan tunne on keskeistä.

Henkistä hyvinvointia työssä tukee, että ihminen pystyy hallitsemaan asiakokonaisuuksia.

Hän kykenee säätelemään omaa kuormittumistaan ja palautumistaan.

Sosiaalisen kuormituksen säätely ja osallistuminen sosiaaliseen toimintaan tukee myös mielenterveyttä.

Ihminen kokee stressiä silloin, kun työympäristön vaatimukset ylittävät omat mahdollisuudet vastata näihin vaatimuksiin.

Tyypillisiä stressioireita ovat muun muassa

- tyytymättömyys
- vaikeus rentoutua
- hermostuneisuus, ärtyisyys, ahdistuneisuus
- keskittymisvaikeudet, muistivaikeudet, päätöksentekovaikeudet
- eristäytyminen
- aloitekyvyttömyys
- käyttäytymisen- ja unen häiriöt.

Stressi on varoitusmerkki eli sinänsä hyvä asia, mutta se muuttuu haitalliseksi silloin kun se on liian voimakas tai pit-

käkestoinen. Haitallista se on silloin kun ihminen ei enää itse usko selviävänsä tilanteesta.

Henkiselle hyvinvoinnille merkityksellisiä tekijöitä työssä ovat

- tavoitteiden selkeys, sopiva työ määrä ja -tahti sekä mahdollisuus säädellä näitä
- mahdollisuus kehittyä ja keskittyä työn tekemiseen
- mahdollisuus käsitellä kielteisiä vuorovaikutustilanteita
- työn vastuullisuus suhteessa omaan edellytyksiin
- työsuhteen varmuus ja taloudellinen turvallisuus

Yrittäjän työssä on paljon vapauksia ja haasteita, jotka voivat olla merkittäviä

motivaation ja hyvinvoinnin kannalta. Työyhteisön toimivuus ja esimiestyön johdonmukaisuus ovat voimavaroja työssä. Hyvinvointiin vaikuttaa myös kohtelun oikeudenmukaisuus ja työstä saatava palaute sekä onnistumisen kokemukset.

Stressiä voi hallita pienentämällä ristiriitaa tavoitteiden ja omien mahdollisuuksien välillä. Aktiivinen ja vaikuttava keino stressinhallinnassa on oman näkökulman uudelleen miettiminen. Hyviä keinoja oireiden lievittämiseen ja voimavarojen tukemiseen ovat rauhoittuminen, rentoutuminen, liikunta ja keskusteleminen.

”Yrittäjän työssä on paljon vapauksia ja haasteita.

Mikäli stressi ei hellitä edellä mainituilla tavoilla, työterveyshuolto voi olla avuksi. Apua voi saada myös Maaseudun tukihenkilöverkon kautta. Talousasioiden aiheuttaessa stressiä talousneuvonta ja pankki voivat auttaa. Tuotannollisissa haasteissa maatalousalan asiantuntijat voivat olla apuna.



Työterveyspalvelun ostaminen

Työterveyspalvelun ostaminen on yrittäjälle vapaaehtoista. Työnantajalla on velvollisuus järjestää työterveyshuolto työntekijöilleen. Sairaanhoidopalvelujen ostaminen ehkäisevän työterveyshuollon lisäksi on vapaaehtoista.

Sivutoimisten maatalousyrittäjien kannattaa, palkkatyön kautta tulevan työterveyshuollon lisäksi, tehdä erillinen työterveyssojimus maataloustyön osalta. Tämä on perusteltua, jotta eri työroolien altisteet ja terveysriskit tulevat huomioituiksi. Palvelut voi ostaa samasta työterveysyksiköstä, jolta työnantaja ostaa palvelut tai eri palvelun tuottajalta. Päällekkäisten toimien estämiseksi palvelun yksityiskohdat sovitetaan yhteen.

*Sairauskulu-
vakuutus ei ole
työterveyshuoltoa.*

Järjestämismvaihtoehdot

Terveyspalveluista vastaavalla kunnalla, ja jatkossa maakunnalla, on velvollisuus järjestää työterveyspalvelut yrittäjille, maatalousyrittäjille ja muille omaa työtään tekeville. Samoin kunnan (maakunnan) on järjestettävä alueellaan sijaitsevilla työpaikoilla työskenteleville työntekijöille työterveyspalvelut. Työterveyspalvelut voi ostaa lääkärikeskuksesta, kolmannen sektorin toimijalta tai julkiselta (kunnalliselta/maakunnalliselta) palveluntuottajalta. Työterveyspalvelun tuottaja voi tarjota myös sairaanhoidopalveluja ehkäisevän työterveyshuollon lisäksi, mutta sen ei ole pakko niitä tuottaa.

Oman paikkakunnan työterveyshuollon palveluntuottajat löytyvät

www.tyoterveydeksi.fi

Palveluntuottajien vertaileminen

Mitä paremmin pystyt kuvailemaan haluamasi palvelun, sitä tarkemman tarjouksen saat ja sen pohjalta pääset keskustelemaan palvelujen käytännön toteuttamisesta. Tarjous työterveyspalveluista kannattaa pyytää usealta eri palveluntuottajalta. Selvitä tarjouspyyntöön seuraavia asioita:

Määrittele kenelle haluat palveluja ostaa

- maatilán henkilömäärä ja tuotantosunnat
- haluatko ostaa vain ehkäisevän työterveyshuollon vai myös sairaanhoitoa
- mihin kiinnität huomiota valitessasi palveluntuottajaa (esimerkiksi laatu, saatavuus, kustannukset)
- tarjousten jättöaika

Pyydä palveluntarjoajaa selvittämään tarjouksessaan

- mitä palveluja työterveyshuollolla on tarjota (esimerkiksi fysioterapeutin tekemät kuntotestit, työpsykologin, ravitsemusterapeutin ja erikoislääkärin palvelut)
- etä- ja sähköiset palvelut (esimerkiksi ajanvaraus, testit, itsearvioinnit, terveystarkastukset)
- palveluja tuottava henkilöstö (lääkärit ja hoitajat)
- käytettävissä olevat asiantuntijat (esimerkiksi maatalouden asiantuntijat)
- onko työterveyshuollossa maatalousalan osaamista (henkilöstön maatalousalan työterveyshuollon koulutus ja työkokemus)
- yhteydenpitokanavat ja palveluntarjoajan toimipaikat (nettipalvelut, käyntipaikat)
- varhaisen tuen ja työkyvyn hallinnan malli, hoitoonohjausmallit yms.
- miten tunnistetaan kuntoutustarpeet ja miten kuntoutusasioissa edetään
- millaisia sairaanhoitopalveluja on tarjolla
- kuvaus palvelujen laadusta ja seurannasta
- onko heillä muita maatalousalan yrityksiä asiakkaina
- toimiiko maatalousalan työterveyshuollon yhteistyöryhmä (ks. s. 16)
- hintatiedot ja laskutusmenettelyt

Käytettävissä olevat asiantuntijat

Hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaan maatalouden asiantuntija on tarpeen mukaan käytettävissä tilakäyneillä työterveyshuollon ammattihenkilöiden tukena. Maatalouden asiantuntijan mukanaoloa suositellaan erityisesti työterveyshuoltoa aloitettaessa.

Työterveyshuolto voi käyttää asiantuntijana henkilöä, jolla on fysioterapeutin, psykologin, erikoislääkärin tai työhygienian, ergonomian, teknisen, sosiaali-alan (esimerkiksi sosiaalityöntekijä), maatalouden, työnäkemisen (esimerkiksi optikon), ravitsemuksen, puheterapian tai liikunnan alan soveltuva koulutus ja riittävät tiedot työterveyshuollosta.

Tietosuoja ja tietojen siirtäminen

Työterveyshuollossa toimivat ammattihenkilöt ja asiantuntijat ovat salassapitovelvollisia. Tämä tarkoittaa, että työterveyshuollon henkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon. Myös työterveyshuollon potilasasiakirjat ovat salassa pidettäviä.

Salassapitovelvollisuus säilyy

ammattinharjoittamisen päättymisen jälkeenkin. Työterveyspalvelujen tuottaja on velvollinen antamaan tietoja henkilötietojen käsittelystä sekä niiden keräämisestä asiakkailleen ja asiakasyrityksilleen.

Pääsääntöisesti työterveyshuollon sairauskertomuksen ja potilastietojen siirtämiseen tarvitaan asiakkaan tietoinen, kirjallinen suostumus. Työnantajalla ja työsuojeluhenkilöillä on oikeus saada työterveyshuollolta tietoja, joilla on merkitystä työntekijöiden terveyden sekä työolojen terveellisyyden kehittämisen kannalta.

Melan ylläpitämä työterveyshuollon tilakäyntirekisteri

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela) on oikeus saada maatalousyrittäjien työterveyspalveluiden tuottajilta työajan MATA-vakuutusmaksualenusjärjestelmän toimeenpanoa varten tietoja työterveyspalvelut ostaneista maatalousyrittäjistä. Näitä ovat MYEL-vakuutetun nimi ja henkilötunnus, tilakäynnin päivämäärä, maatilan tuotantosuunta, työterveyshuollon alkamispäivä sekä tieto tilakäynnin toteutumisesta ja tilakäynnille osallistuneista henkilöistä.

Työterveyspalvelusta sopiminen

Sopimusneuvottelu voidaan käydä joko maatilalla tai työterveysyksikössä. Maatilalla tehtävän neuvottelun etuna se, että samalla tehdään ensimmäinen tilakäynti eli työolojen perusselvitys.

Neuvottelun tavoitteita ovat:

- yrittäjä saa riittävästi tietoa palveluntuottajan valintaa varten
- yrittäjän työhyvinvoinnin tarpeiden selvittäminen
- tavoitteiden asettaminen mahdolliselle työterveysyhteistyölle

Neuvottelussa käsiteltäviä asioita ovat:

- työterveyspalveluiden ja henkilöstön esittely
- kerrotaan työterveyshuollon toiminnasta, kustannuksista ja tietojen ilmoittamisesta Melan ylläpitämään tilakäyntirekisteriin
- esiselvityksen tekeminen yrittäjän työstä

Neuvottelun tuloksena on:

- allekirjoitettu työterveys sopimus
- alustava toimintasuunnitelma
- työterveysyhteistyön tavoitteet ja niiden seuranta sovittuna



Työterveysyhteistyö

Työterveysyhteistyö on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa maatalan ja työterveyshuollon välillä. Työterveyshuollon rooli on olla yrittäjän apuna terveyteen liittyvissä asioissa. Yrittäjän kannattaa olla itse aktiivinen ja hyödyntää työterveyshuoltoa terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavissa asioissa.

Työterveysyhteistyöllä pyritään tiiviiseen ja konkreettiseen yhteistyöhön maatalan ja työterveyshuollon välillä. Työterveysyhteistyön avulla työterveyshuollon toiminnot voidaan suunnitella palvelemaan maatilayrityksen, yrittäjän ja työntekijöiden tarpeita. Toiminnan tulee olla tavoitteellista, ja tavoitteita tulee seurata.

Työterveysyhteistyössä osapuolet hoitavat omat sovitut tehtävänsä. Ter-

veyttä, turvallisuutta ja työkykyä edistävien ja työhön palauttavien toimien toteutuminen on yrittäjän ja työntekijöiden yhteistyötä, johon työterveyshuolto tuo tueksi oman asiantuntemuksensa.

Työterveyshuollon toimintaa arvioidaan yhdessä, ja sen pohjalta sitä kehitetään asiakkaan tarpeiden mukaan. Tämä toteutuu osittain **maatalousalan työterveyshuollon yhteistyöryhmässä**, joka toimii työterveyshuollon tukena markkinoinnissa, työterveyspalvelujen kehittämisessä ja niistä tiedottamisessa. Yhteistyöryhmän pääpaino on ideoida yhdessä asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa tulevaa toimintaa. Maatalousyrittäjillä on oltava edustus yhteistyöryhmässä.



Työterveyshuollon toiminnan sisältö

Ennen työterveyshuollon aloittamista maatalousyrittäjän on hyvä tehdä riskinarviointi työolojensa terveydentilasta. Mikäli tätä riskinarviointia ei ole tehty, se voidaan toteuttaa työterveyshuollon tekemän työpaikkaselvityksen yhteydessä.

Työpaikkaselvitys eli tilakäynti on työterveyshuollon toiminnan perusta. Siinä arvioidaan työstä, työympäristöstä ja työyhteisöstä aiheutuvia terveysvaaroja ja -haittoja sekä kuormitustekijöiden ja voimavaratekijöiden terveydellistä merkitystä työkyvyille. Tilakäynnillä tehtävässä perusselvityksessä selvitetään työoloja laajasti ja 1-4 vuoden välein tehdään syvällisempiä suunnattuja selvityksiä esimerkiksi työergonomian, kemiallisten altisteiden ja henkisten kuormitustekijöiden osalta. Työterveyshuolto ja yrittäjä yhdessä keskustelevat ja sopivat työympäristön kehittämistoimenpiteistä, jotka työterveyshuolto kirjaa **tilakäyntiraporttiin**. Toimenpiteiden seurannasta sovitaan yhdessä.

Tilakäyntejä riittävän usein, tarvittaessa jopa vuosittain.

Laajojen, koko tilan toiminnan hahmottavien selvitysten sijaan aiheittain rajattuja suunnattuja selvityksiä.

Tilakäynnin tekijät voivat vaihtua tarpeen ja tarkasteltavan aiheen mukaan, käytettävissä esim. työterveyshoitaja, työfysioterapeutti, työpsykologi, lääkäri tai maatalouden asiantuntija.

Tilakäyntejä voidaan tehdä myös yhteistyössä yrittäjäkollegoiden ja työterveyshuollon kanssa. Kahden tai kolmen tilan yrittäjät käyvät vuoroin toistensa tiloilla, saavat toinen toisiltaan kehittämideoita ja näkevät hyviä ratkaisuja toistensa tiloilla. Kaikilta tilakäynneiltä yrittäjät saavat työterveyshuollon laatiman kirjallisen yhteenvedon, jossa on ehdotuksia tilan työn ja työympäristön kehittämiseksi. Työolojen kehittymistä seurataan tilakäyntien välillä asiakaskontaktien yhteydessä.

Terveystarkastuksissa selvitetään ja arvioidaan terveydentilaa sekä työ- ja toimintakykyä suhteessa työhön. Tavoitteena on erityisesti työkyvyn edistäminen ja tukeminen. Terveystarkastusten tavoitteita ovat myös:

- tietojen antaminen työhön liittyvistä terveysvaaroista ja -haitoista
- työperäisten oireiden tunnistaminen ja sairauksien ehkäisy sekä
- ohjaus terveellisiin ja turvallisiin elin- ja työtapoihin.

Terveystarkastuksen pohjalta tehdään yrittäjälle **kirjallinen terveystarkastusraportti**.

Työterveyshuollon **neuvonnan ja ohjauksen** tavoitteena on edistää ja tukea työkykyä ja terveellisiä elintapoja. Terveysneuvonta voi olla yksilö- tai ryhmäohjausta.

Työkyvyn tukeminen on terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Vastuu henkilöstön työkyvystä on työnantajalla sekä työntekijällä, kuten myös maatalousyrittäjällä omasta työkyvystään. Oman ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen ovat merkittävä osa työkykyä.

Mikäli työkyky on syystä tai toisesta alentunut, voi työterveyshuolto tarjota

yrittäjälle mahdollisuutta työterveysneuvotteluun, jossa suunnitellaan, toteutetaan ja seurataan yksilöllisen työkyvyn tukemista. **Työterveysneuvottelun** tavoitteena on löytää käytännön ratkaisuja työssä jatkamisen tueksi. Työtä voidaan myös muokata siten, että yrittäjä voi jatkaa työssään.

Maatalousyrittäjä voi ostaa **sairaanhoidopalveluja** osana työterveyshuoltoa itselle ja/tai työntekijöilleen. Sairaanhoidon painotetaan työperäisten sairauksien arviointiin, työkyvyn tuen varhaiseen havaitsemiseen ja kuntouttavien toimenpiteiden käynnistämiseen.



Työterveyshuollon kustannukset ja korvaukset

Työterveyshuollon taloudelliset edut

Yrittäjä ja työnantaja saavat vähentää työterveyshuollon kustannusten omavastuuosuudet verotuksessa. Maatalousyrittäjä saa työajan tapaturmavakuutusmaksuunsa (MATA-maksu) 20 % alennuksen, kun ostaa itselle työterveyspalvelut. Edun seuraavan vuoden maksusta yrittäjä saa, kun hänellä on voimassaoleva työterveyshuoltosopimus 1.10 edellisenä vuonna.

Työterveyshuollon maksut

Työterveyspalvelujen tuottaja esittää hinnaston sopimusneuvotteluissa ja kertoo asiakassuhteen aikana hinnannuutoksista kirjallisesti asiakkaalle. Yrittäjä maksaa työterveyspalveluista pääsääntöisesti palveluntuottajalle. Ensiapukoulutuksesta ja ensiapuvälineistä muodostuvat kustannukset sekä matkakustannuksensa yrittäjä maksaa ensin itse, ja sen jälkeen hakee korvauksen Kansaneläkelaitoksesta (Kela).

Työterveyshuollon kustannukset muodostuvat tehdyistä toimenpiteistä kuten terveystarkastuksista, tilakäynteistä, neuvonnasta ja ohjauksesta sekä mahdollisista sairaanhoitokäynneistä. Usealla työterveyshuollon palveluntuottajalla on käytössä myös vuotuinen yleismaksu tai perusmaksu, jolla kate-

taan esimerkiksi markkinointi-, tiedotus- ja toimistokuluja. Yleismaksun määrä on tyypillisesti muutamia kymmeniä euroja vuodessa.

Työterveyshuollon korvaukset

Yrittäjällä ja työnantajalla on tietyn edellytyksin oikeus saada korvausta työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista Kelalta. Kustannukset korvataan vuotuisen yrittäjäkohtaiseen enimmäismäärään saakka.

Etäpalveluina voidaan korvata esimerkiksi tilakäyntiin liittyvä yhteydenpito, esiselvitys ja palautteen anto, terveystarkastus tai osia siitä, neuvottelut toimintasuunnitelman tarkistamiseksi, yksilön tai ryhmän ohjaus, erikoislääkärin konsultaatio sekä työterveysneuvottelu. Katso ajantasaiset tiedot työterveyshuollon kustannusten

MATA-maksualennus vastaa euromäärältään työterveyshuollon yleismaksua.

korvaamisesta Kelan verkkopalvelusta www.kela.fi.

MYEL-vakuutettujen **ehkäisevän työterveyshuollon** kustannuksissa on kaksi erillistä korvaustasoa – työpaikkaselvitykselle sekä muulle ehkäisevälle työterveyshuollolle.

Työpaikkaselvityksen kustannuksiin sisältyvät:

- tilakäynti
- työterveyshoitajan vastaanotolaan tekemä työoloaastattelu
- toimintasuunnitelman laatiminen ja tarkistaminen

Muun ehkäisevän työterveyshuollon kustannuksiin sisältyvät:

- terveystarkastukset
- tietojen antaminen, neuvonta ja ohjaus
- ensiapukoulutukset ja -tarvikkeet
- terveystarkastuksista yrittäjälle aiheutuneet matkat

Työpaikkaselvityksen kustannuksista korvataan joko 90 % tai 100 %. Saadakseen kustannuksista 100 % korvauksen, yrittäjällä pitää olla työterveyshuollon kanssa kirjallisesti sovittuna työkyvyn hallinnasta. Korvaus on haettava yrittäjän hakumenettelyä käyttäen (ei työntekijöiden korvausten kanssa yhdessä).

Sairanhoidon kustannuksista korvataan enintään 50 % Kelan määrittämään enimmäismäärään saakka.

Käytännössä yrittäjä maksaa itselle järjestämänsä työterveyshuollon kus-

tannuksista (terveystarkastus, neuvonta ja ohjaus) noin puolet ja Kela korvaa toisen puolen. Tilakäynnistä yrittäjä ei yleensä maksa mitään, mikäli hän on sopinut kirjallisesti työkyvyn hallinnasta työterveyshuollon kanssa. Koska tilakäynti on yleensä maksuton, yrittäjän maksuosuus kaikista työterveyshuollon palveluista on vain noin viidesosa.

Kelan maksama korvaus työterveyshuollon kustannuksista on mahdollista maksaa myös palveluntuottajalle suoraan, jos asiakas sopii asiasta kirjallisesti palveluntuottajan kanssa. Tällöin yrittäjä maksaa kustannuksista vain omavastuuosuuden.

Jos yrittäjä haluaa hakea korvaukset itse, palveluntuottaja antaa yrittäjälle esitetytyn korvaushakemuksen toimintatietoineen ja korvaus maksetaan yrittäjälle. Yrittäjä voi seurata Kelan asiointipalvelusta (<http://www.kela.fi/asiointi>), paljonko työterveyshuollon kustannuksia on kertynyt vuoden ajalta ja paljonko Kelasta on maksettu korvauksia. Työterveyshuollon omavastuuosuus on verovähennyskelpoinen maataloustoiminnan menona.

Esimerkki kustannuksista ja korvauksista. Työterveyshuoltoon on lypsykarjatilalta ilmoittautunut vain yksi yrittäjä. Maatila sijaitsee 70 km:n päässä työterveysasemalta. Työterveyshoitaja ja maatalouden asiantuntija tekevät tilakäynnin, ja lisäksi työterveyshoitaja ja lääkäri tekevät yrittäjälle terveystarkastukset. Työterveyshuolto ja yrittäjä ovat jo aiemmin sopineet työkyvyn hallinnan, seurannan ja varhaisen tuen käytännöstä ja toimenpiteistä, ja nämä asiat on kirjattu työterveyshuollon toimintasuunnitelmaan.

Tilakäyntiin käytetty kokonaisaika voisi olla kaksi tuntia matkoihin, kaksi tuntia työolojen selvittämiseen maatilalla ja tunti tilakäyntiraportin kirjoittamiseen, yhteensä 5 tuntia laskutettavaa työaika.

Tilakäynnistä muodostuneet kustannukset voivat olla työterveyshoitajan ja maatalouden asiantuntijan työajan osalta $2 \times (80 \text{ €/h} \times 5 \text{ h}) = 2 \times 400 \text{ €} = 800 \text{ €}$. Lisäksi matkakustannuksia tulisi kilometrikorvauksina noin 62 €. Yhteensä kustannukset olisivat 862 €.

Yrittäjälle ei tule tilakäynnistä maksettavaa, koska Kelan ehkäisevän työterveyshuollon yrittäjäkohtainen enimmäiskustannus on tilakäynnin osalta 882 € vuonna 2018.

Mikäli tilakäynti olisi laajempi perusselvitys kestäen esimerkiksi neljä tuntia, olisivat kustannukset tilakäynnin osalta em. esimerkissä 1182 €. Tästä summasta Kela korvaisi kustannukset enimmäismäärään eli 882 € saakka, ja yrittäjän omavastuuosuus kustannuksista olisi $1182 - 882 = 300 \text{ €}$.

Vinkki: Mikäli maatilalta toinen yrittäjä solmisi työterveyshuollon kanssa sopimuksen, olisi tilakäyntiin käytettävissä molempien yrittäjien Kela-korvaus eli enimmillään $2 \times 882 \text{ €} = 1764 \text{ €}$. Tällöin maatilalle tehdystä em. laajemmasta-kaan työterveyshuollon tilakäynnistä ei tulisi maksettavaa yrittäjille.

Terveystarkastusten kustannukset voivat olla esimerkiksi:

- Työterveyshoitajan tekemä terveystarkastus (2 tuntia á 80 €) yhteensä 160 €.
- Lääkärin tekemä terveystarkastus (1 tunti) 155 €.
- Laboratoriokokeet 60 €.

Yhteensä terveystarkastuksen kustannukset olisivat 375 €, josta Kela korvaa enimmillään 60 % ja yrittäjän omavastuuosuudeksi jää 150 €. Kelan ehkäisevän työterveyshuollon yrittäjäkohtainen enimmäiskustannus on terveystarkastuksen osalta 441 € vuonna 2018.

Työnantajan työterveyshuollon korvaaminen

Työnantaja hakee korvausta työterveyshuollon kustannuksista tilikauden päättymisen jälkeen. Työterveyspalvelujen on oltava maksuttomia työntekijöille. Korvaus on korkeintaan 50 % tai 60 % (työkyvyn hallinnasta on sovittu) kustannusten enimmäismäärästä. Sairaanhoidon kustannuksista korvataan enintään 50 %. Korvauksen määrää korotetaan, jos työntekijöitä on enintään yhdeksän. Korvaushakemuksen voi täyttää Kelan verkkopalvelussa työnantajien asiointipalvelun kohdassa Työterveyshuollon korvaukset (<http://www.kela.fi/asiointi-tyoterveyshuolto>). Asiointipalvelua varten työnantajalla pitää olla Y-tunnus ja Verohallinnon hallinnoima Katso-tunniste.

Työterveyspalvelun tuottajan vaihtuminen

Työterveyshuollon palveluntuottaja voi muuttua esimerkiksi kunnan ulkoistaessa työterveyshuollon tai kunnallisen toimijan muuttuessa yksityiseksi työterveys toimijaksi. Tällöin yleensä solmitaan uusi työterveys sopimus. Toimintasuunnitelma päivitetään uuden palveluntuottajan kanssa. Palveluntuottajan vaihtumisen vuoksi ei tarvitse tehdä uutta perusselvitystä, jos käytävissä on raportti edellisen palveluntuottajan tekemästä selvityksestä. Tilakäyntinä

tehdyn perusselvityksen ajantasaisuus tulee kuitenkin tarkistaa. Uusi työterveys huolto ei saa potilastietoja aiemmalta palveluntuottajalta, vaan ne siirtyvät luvalla, jonka uusi palveluntuottaja pyytää asiakkaalta. Asiakkaan on syytä olla itse aktiivinen tietojen siirron osalta, esimerkiksi huolehtimalla maatilalla tehdyt itsearviointit työterveys huollon tietoon.

Todennäköisesti kunnallisten työterveys huoltojen tuottamat palvelut



maatalousyrittäjille loppuvat kaavaillun sosiaali- ja terveyspalvelujen muutoksen takia. Jatkossa maakunnan on järjestettävä työterveyspalvelut omille työntekijöilleen ja maakunnan alueella sijaitsevien työpaikkojen työntekijöille sekä alueella toimiville yrittäjille ja muille omaa työtään tekeville.

Työterveyshuoltolain mukaan jokaisen työnantajan on jatkossakin järjestettävä työterveyspalvelut työntekijöilleen.

Tämä muutos sotepalveluissa tarkoittaa sitä, että pääsääntöisesti nykyiset kunnallisten työterveyshuoltojen kanssa solmitut työterveyssovitukset raukeavat ja yrittäjän on solmittava uusi sopimus sopivaksi katsomansa työterveysyksikön (julkinen, yksityinen tai kolmannen sektorin toimija) kanssa. On tärkeää seurata oman alueensa tilannetta ja reagoida palvelutuottajan vaihtumiseen nopeasti, jotta työterveyspalveluihin ei tule tarpeetonta katkosta.



Opas työterveyspalvelujen hankkimiseen maatalousalalle

*Oppaassa kerrotaan, mitä työterveyshuolto
voi tarjota ja mitä siltä voi odottaa.
Siinä kerrotaan yrittäjän ja työnantajan vastuista,
työterveyshuollon ostamisesta, sisällöstä
sekä kustannusten muodostumisesta ja korvauksista.*

Lisätietoa:

www.ttl.fi/maatalous

Oppaan toteutus

Jalmari Heikkinen, Birgitta Kinnunen, Eljas Kotilainen ja Jukka Mäittälä,
Työterveyslaitos

Kuvat

Jukka Mäittälä

Taitto ja paino

Grano Oy, Kuopio 2018

ISBN

978-952-261-829-0 (pdf)



Työterveyslaitos